

BESZÉDESES NEVEK A-Z

A növények tudományos neveinek világában barangolva most megtudhatjuk, hogy mit használtak a hajdani patikusok, borbélyok és más gyógyító szakértők viszketegség, rüh, körömágygyulladás, reumás fájdalmak, skorbut és más nyavalyák ellen, és azt is, hogy mitől lesznek a hölgyek olyan szépek, mint a bazsarózsa.

Gyomtársulásokban gyakran látható a vajszínű ördög szem, tudományosabban *Scabiosa ochroleuca*. Latin nevében is benne van a „vajszín”, vagyis sárgásfehér (ochroleuca), a *Scabiosa* pedig latinul rühöt, illetve viszketést jelent, és valószínűleg azért kapta ezt a nevet, mert régen úgy tartották, viszketegség ellen hatásos az érdes levelei miatt. A magyar „ördög szem” viszont termésének látványára utal. A *Scabiosa* nemzetségnek nagyon szép kerti fajtái is vannak már.

Magyarul is kígyószakáll a neve ennek a fűszerű (ám nem fűféle) évelőnek. Latin neve *Ophiopogon*, az ógörög ophis = kígyó, pogon = szakáll szavak összetételéből. A növény egyébként zöld színű, de vannak lilásfehér fajtái, amelyek manapság gyakran használt talajtakarók.

Nyilván sokan ismerik az Észak-Amerika sivatagos hegyvidékeiről származó colorádói fügekaktuszt, amelynek termése ehető, és hazánkban is télálló, ha a túl sok téli csapadéktól védeni tudjuk. A nemzetség latin neve *Opuntia*, ez a szó talán az ógörög Opus város nevéből származik, ami a szakemberek szerint azt jelenti: a fügek városa. A képen viszont egy kisméretű, a világhírű magyar dendrológusról, dr. Debreczy Zsoltról elnevezett fügekaktusz, az *Opuntia debreczyi* látható.

Az olajfa (*Olea europaea*) neve latin, de rokon a görög elaió = olaj szóval. Az oleander neve (latinul *Nerium oleander*) pedig arra utal, hogy levelei az olajfáéra hasonlítanak. A kép a meranói Trauttmannsdorff kertben készült, ott található ez a 700 éves olajfa, melyet Szardíniáról szállítottak ide a maga 5,8 tonnájával és 3 méteres törzskerületével, speciálisan erre a célra készült teherautóval. A híres északolaszországi, tematikus elrendezésű kerten belül a „Nap kertjében” helyezték el a matuzsálemet, hatalmas oleanderbokrok és egyéb, jellegzetesen mediterrán növények között.

A képen látható apró termetű növény latin neve (*Oxyria*) ógörög szavakból származik (oxys + aria), és savanyú ízűt jelent. Ennek a magashegységekben élő fajnak a levelei is savanyúak, és igen magas a C-vitamin-tartalmuk, ezért az ott élő emberek fontos skorbutellenes táplálék-kiegészítőként fogyasztották.

Az orchideák virágai gyakran egészen különös figurákat képesek mintázni. Ennek a miniatűr méretű növénynek a neve *Ornithocephalus*, ami azt jelenti: madárfejű. Ógörög eredetű, latinósított szó, az ornis = madár és kephale = fej szavak összetételéből. Az ornitho- előtag minden latin névben madárra utal.

A madársósókák lóheréhez hasonló levelű növények, sokan tévesen így is nevezik őket. Latin nevük, az *Oxalis* az oxys (oxus) görög szóból származik, ami savanyút jelent. Ezek a fajok oxálsavat tartalmaznak, akárcsak a valódi sóska, ettől savanykás ízűk van. A képen látható erdei madársóska hazánkban is előfordul üde, hegyvidéki erdőkben, de kertben is kiváló talajtakaró lehet árnyas helyeken. Szép kicsi, vörössel erezett rózsaszínes-fehér virágai borús időben és este becsukódnak, de olyankor is díszesek, mint apró fehér gyöngyszemek. Latin neve *Oxalis acetosella*, ami tehát egy görög és egy latin eredetű (acetum = ecet) szóból áll össze, és mindkettő a növény savanykás ízére vonatkozik. Levele és virága fogyasztható, ám nagy mennyiségben nem ajánlott.

Az officinalis, officinale a latin növényneveknél mindig arra utal, hogy az adott fajnak valóságosan vagy csak vélten, gyógyhatása van. A szó több dolgot jelent latinul: az officina jelentése műhely, ebből származhat az elnevezés, hiszen „patikuműhelyben” használták az adott növényt. A képen a fekete nadálytő (*Symphytum officinale*) látható, amelynek gyógyhatását a mai orvostudomány is igazolta. A *Symphytum* egyébként már görög eredetű szó. A symphio azt jelenti: együttélésre készíteni, ez nyilvánul seb- és csontforrasztó hatására utal, a phyton jelentése pedig növény.

A vajvirágok (*Orobancha*) teljes paraziták, vagyis nem tartalmaznak klorofillt, hanem más növényeken élőszködvé, azoktól a kész tápanyagokat vonják el a gyökéren keresztül. A latin nevet két ógörög szóból alkották: orobos = bükköny, utalva arra, hogy egyes fajaik pillangósokon élőszködnek, valamint anche = fojt, megfojt. Valójában nem fojtja meg a gazdanövényt, csak éppen elszívja tőle az előállított szénhidrátokat és egyéb tápanyagokat.

Ez a gyönyörű kerti virág Paeonról kapta a nevét, aki a görög mitológia szerint az istenek orvosa volt, és ő fedezte fel egyes bazsarózsafajok gyógyhatásait. Az illatos bazsarózsa (*Paeonia lactiflora*) ma már inkább dísznövényként ismert, számos kerti fajtája létezik. A kínai gyógyászatban azonban ősidők óta használták gyökereit igen sok betegségre. Egy régi kínai mondás szerint az a nő, aki minden nap peóniagyökeret fogyaszt, olyan szép lesz, mint ennek a növénynek a virága.

A paniculatus szó jelentése bugás, és a növény virágzatára vonatkozik. A buga egy összetett fürtvirágzat. A fürt azt jelenti, hogy egy főtenge-lyen több virág fejlődik külön-külön kis szárazon. Az összetett fürtökben ráadásul a főtenge-lyen nemcsak egy-egy virág, hanem újabb fürtök sorakoznak körben. A buga esetében pedig a csúcs felé haladva az egyes kis fürtök saját tengelye egyre rövidebb. Ilyen például a szőlő vagy az orgona virágzata, és ilyen a bugás hortenziáé is, amelynek neve ezért *Hydrangea paniculata*.

A palmatus azt jelenti, tenyérszerű, és olyan növények szoktak ilyen nevet kapni, amelyeknek a levele szétnyitott ujjú kézhez hasonló. Nálunk talán legismertebbek közülük az ujjas juharok (*Acer palmatum*).

Paronychia. Ez a különleges kis növény nálunk is honos, védett reliktumfaj (régébbi földtörténeti korokból maradt fenn), száraz dolomit-sziklagyepekben él. Hajdan úgy gondolták, körömfájásra használható gyógyírként. Ógörög eredetű szavakból áll a neve: para = mellett, onyx = köröm, onychia = körömágygyulladás.

Európa magas hegyeiben, szinte mindig sziklafalakon alkot zöld, majd virágzáskor ragyogó rózsaszínű, illatos kis párnákat ez a növény. Latin neve az ógörög petros = kő és kallis = szépség szavakból lett *Petrocallis*. Nagyon találóan magyarul szikladísznek nevezik. A petr- tehát a latin nevekben mindig sziklára vagy kőre utal.

Összeállította: Józsa Kata

MB | MAGYAR BRANDS 2019

A MAGYAR MÁRKA ÉRTÉK